

залежно від контексту вживання. Тож обмежимося розумінням терміну «навчальне середовище» за Ю.Жуком – це фізичний простір, в якому відбувається навчальний процес [9].

В процесі вивчення дисципліни «Загальні технології харчових виробництв», основною ціллю якої є отримання знань з харчових технологій, для її ефективного засвоєння потрібні навчально-виробничі та навчально-дослідні лабораторії оснащені спеціальним обладнанням для виконання лабораторних робіт. Результативним буде перегляд відео-лекцій. Також важливе значення має безпосередня участь майбутніх фахівців у технологічному процесі. Результативні і заняття на харчових підприємствах, які дають можливість студентам стати учасниками виробничих процесів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, можна зробити висновок, що наразі проблема методологічних підходів в системі вищої освіти є актуальною. Конкретизуючи дану проблему, можна стверджувати, що у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у харчовій галузі важливим елементом є визначення компетентнісного, технологічного підходів та підходів до навчального середовища, які можуть оптимізувати цей процес, зробити його більш ефективним і відповідним до потреб суспільства.

Дане дослідження не вичерпує всіх аспектів цього важливого питання. До подальших напрямів дослідження вважаємо за доцільне віднести можливість поєднання методологічних підходів в теорії і практиці та їх реалізацію в професійній підготовці майбутніх фахівців.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Болотов В.А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В.А. Болотов, В.В. Сериков // Педагогика. – 2003. – №10. – С. 8–14
2. Використання освітніх технологій як засіб модернізації освіти у вищих навчальних закладах МВС України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку]. (м.Суми, 17-18 травн. 2008 р.) Ч. II. – С.: вид.-вироб. підприємство «Мрія-1», ТОВ 2008. – 340с.
3. Кукуев А.И. Андрагогический подход в образовании. / А.И. Кукуев, В.А. Шевченко // Материалы учебно-методического пособия «Современные подходы в образовании» – Ростов-на-Дону.: ИПО ПИ ЮФУ, 2010.
4. Самохвалова С.Ю. Методологические и теоретические аспекты исследования воспитания в системе высшего профессионального образования / С.Ю. Самохвалова // Известия Южного Федерального Университета. – 2008. – №3. – С.48-58.
5. Селевко Г.К., Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. Т.1. М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.
6. Советский энциклопедический словарь. – М.: Большая российская энциклопедия, 2002. – 687 с.
7. Философский энциклопедический словарь. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983 – 834 с.
8. http://www.kneu.dp.ua/oef/uploads/zak_kneu_200306.pdf
9. <http://uastudent.com/navchalno-metodychne-zabezpechennja-zakladu>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Стогній Аліна Юрївна – викладач кафедри промислової інженерії та сервісу Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Наукові інтереси: методика навчання загальних технологій харчових виробництв майбутніх педагогів професійного навчання

УДК 37. 65. 78

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Зоя ТКАЧЕНКО (Кіровоград)

У статті розглядаються основні методи формування вокальних компетенцій майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу а також здійснюється огляд розспівок на різні види техніки, які є найбільш ефективними в процесі підготовки голосового апарату виконавця до якісного співу.

Ключові слова: майбутні учителі музичного мистецтва, методи вокального розвитку, вокальні компетенції.

Постановка проблеми. В умовах розвитку вищої школи пріоритетного значення набувають процеси оновлення змісту та методів навчання студентів. Зокрема, в царині музичної освіти особливо важливими постають питання вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музики, одним із провідних компонентів якої виступає формування комплексу музично-виконавських знань, умінь та навичок студентів.

Реформування освітньої сфери вимагає від учителів творчого самовиявлення, фахової компетентності, здатності до саморозвитку та самоосвіти для забезпечення високого рівня освіченості, особистісного й духовного становлення своїх учнів. Значне місце у професійній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва посідає вокально-методична підготовка, яка формує музичну культуру особистості і потребує постійного вдосконалення.

Формування вокальних компетенцій студентів мистецького факультету є одним із компонентів вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Процес їх формування здійснюється на заняттях з постановки голосу викладачем за участі та із супроводом концертмейстера і спрямовується на вирішення задач, пов'язаних з майбутньою професією студентів, тобто з роботою в загальноосвітній школі чи позашкільному навчальному закладі. Результатом цього процесу повинно стати досконале оволодіння основами співацького дихання, вірною позицією звучання голосу, різними видами голосоведення, динамікою звуку, співацькою орфоєпією, вірною співацькою артикуляцією та чіткою дикцією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на дану проблему нами здійснено її теоретичне осмислення і з'ясовано, що видатні науковці минулого і сьогодення концентрували свою увагу на особливостях професійної підготовки майбутнього вчителя (А. Алексюк, Н. Андрієвська, О. Апраксина, Н. Ничкало, О. Пехота, Т. Сущенко та інші); на теоретичних основах формування особистості вчителя в процесі професійної підготовки (Ф. Гоноволін, М. Кухарев, Н. Кузьміна та інші); на поєднанні педагогічних здібностей і педагогічній майстерності (К.Д. Ушинський, С.В. Шацький, В.О. Сухомлинський).

Педагогічні умови вдосконалення виконавської майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва – предмет дослідження таких науковців як Н. Андрійчук, В. Антонюк, Л. Василенко, Л. Дерев'яно, Л. Дмитрієв, А. Єгоров, В. Морозов, В. Смельянов, Т. Пляченко, Н. Самохіна, О. Стахевич, В. Федоришин, В. Юшманов, Ю. Юцевич та ін. Питання вокальної підготовки майбутнього вчителя музики широко висвітлене в працях Б. Асаф'єва, О. Апраксіної, М. Леонтовича, К. Стеценка, Д. Кабалевського та ін.

Мета статті полягає у розкритті особливостей формування вокальних компетенцій студентів, використання яких сприятиме підвищенню рівня фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Формування вокальних компетенцій майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу вважається одним з актуальних питань, яке намагаються вирішити викладачі музично-педагогічних та мистецьких факультетів педагогічних університетів.

Розвиток вокальних компетенцій майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу – це запорука успішного вирішення задач, пов'язаних з майбутньою професією студентів, тобто з роботою в загальноосвітній школі та різноманітних позашкільних закладах.

Поєднання зусиль педагога з постановки голосу та концертмейстера спрямоване на досконале оволодіння студентами співацьким диханням, вірною позицією звучання голосу, різними видами голосоведення, динамікою звуку, співацькою орфоєпією, вірною співацькою артикуляцією та чіткою дикцією.

Компетентність, у практично-орієнтованому розумінні, це досвідченість як вмільість ефективно вирішувати певні практичні задачі, використовуючи при цьому відповідні наукові знання. По іншому, навчальна задача передбачає оволодіння суб'єктом новим знанням, новим способом дії і в цьому вбачається її психологічна зміна, оскільки до її розв'язання у своєму інтелектуальному фонді у нього не було своїх способів дій. Отже, набувши їх у результаті виконання навчальної задачі, суб'єкт змінив себе психологічно, додав до свого інтелектуального фонду нову часточку. Таким чином, чим глибші і змістовно різноманітніші знання отримує суб'єкт, тим ширше коло практичних задач він спроможний науково-відповідно вирішувати [1].

Однією з фахових компетентностей випускників мистецького факультету педагогічного університету є мистецька компетентність. Вона розглядається нами як здатність до розуміння і творчого самовираження у сфері музичного, образотворчого та інших видів мистецтва.

Вагома роль у формуванні мистецької компетентності на заняттях з постановки голосу належить викладачам та концертмейстерам, котрі спільно мають допомогти найбільш повно розкрити, а потім і реалізувати таланти та здібності кожного студента.

Володіння фаховими компетентностями, знання психолого-педагогічних дисциплін та дисциплін світоглядного спрямування уможлиблює педагогам вищих навчальних закладів досягати високого рівня педагогічної і фахової майстерності. Вони є ініціаторами створення концертних програм та організаторами культурно-мистецького життя краю. Окрім того, ці педагоги та їхні вихованці беруть активну участь у проведенні творчих конкурсів і фестивалів різних рівнів, стають лауреатами й дипломантами в тих чи тих жанрах музичного мистецтва [7, с. 16].

Особливе місце у навчально-виховному процесі належить розвитку вокального слуху, адже слух вокаліста - це комплекс психічних та інтелектуальних здатностей сприймати та відтворювати звукові враження, орієнтуючись на висотні й ладові співвідношення звуків, темброву належність, метроритмічну організованість, ритмічні послідовності й комбінації, динамічні відтінки та їх розвиток, гармонічні засоби та процеси, структуру творів музичного мистецтва, а також здатність зберігати у своїй свідомості музичну інформацію, необхідну для професійної діяльності [2].

Підвищенню ефективності процесу навчання у класі з постановки голосу сприяє розвиток основних вокальних компетенцій, таких як активізація артикуляційного апарату, вдосконалення дихання, звуковедення, зміцнення верхнього і нижнього регістру співацького діапазону. Одним з найважливіших елементів роботи над постановкою голосу є процес звукоутворення, робота над ним може тривати протягом усього навчання майбутнього вчителя музичного мистецтва у вищому навчальному закладі.

На заняттях з постановки голосу ми намагаємося навчити студента імітувати звуки, зміцнюючи при цьому дихання, знаходячи потрібні відчуття у формуванні звукової культури.

Одним з найбільш поширених у практиці мистецької освіти є пояснювально-ілюстративний метод який поєднує вербальний і наочний методи (пояснення за допомогою слова та показ) [6, с. 12].

У сучасній системі постановки голосу метод показу дає бажані результати в тому випадку, коли педагог має добре розвинений вокальний слух, педагогічний дар, грамотне володіння системою педагогічних прийомів та знаннями в галузі фізіології та анатомії голосового апарату, психології, акустики тощо. «Показ звучання своїм голосом дозволяє вплинути на голосову функцію у цілому й організувати її у необхідному напрямку, а оскільки показ звуку безпосередньо впливає на орган слуху і зору, його застосування тісно пов'язане зі здібністю до імітації. Імітація є найкоротшим шляхом до засвоєння вокальних навичок» [3, с. 36].

Розробка та апробація інноваційних методів навчання у сфері музичного мистецтва сприятиме повноцінному засвоєнню і практичному використанню професійних компетенцій, які засвоює студент-музикант під час навчання у вищому навчальному закладі [4, с. 111].

З метою формування вокальних компетенцій використовуються вокальні вправи для розспівування (тобто, розігрівання голосового апарату); для усунення недоліків голосу (вирівнювання регістрів, вивчення високої співацької позиції та чистоти інтонування); для розвитку голосу (розширення діапазону, спів без сипу, на опорі).

Ефективне оволодіння вокальними компетенціями майбутніми учителями музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу можливе лише у поєднанні з самостійною роботою. Підготовча самостійна робота створює сприятливі умови для засвоєння вокальних навичок на заняттях. Це розуміння музично-літературного тексту нового твору, мелодії вокалізу, вокальні вправи на звільнення чи укріплення м'язів голосового апарату, самостійне розспівування, прослуховування записів видатних співаків.

Систематичне виконання вокальних вправ дає змогу заглибити труднощі голосоутворення і виконувати більш важливі вокальні завдання, наприклад, такі як уміння розкривати й інтерпретувати художні образи в музичному творі, розкривати в ньому якісно нові риси тощо. До тренувальної роботи, яка допомагає засвоєнню, закріпленню та розвитку вокальних компетенцій, відносяться вправи на виконання вокально-технічних, художніх завдань, спів вокалізу або вокального твору вдома. Вокальні компетенції майбутніх учителів музичного мистецтва є результатом апробації сукупності форм, методів, педагогічних прийомів, направлених на їх розвиток у процесі практичної діяльності (тренувальні вправи, репетиційний процес, концертна діяльність).

Грунтуючись на аналізі науково-педагогічних джерел вокальні компетенції майбутніх вчителів музичного мистецтва нами потрактовуються як вокальні вміння, вироблені шляхом свідомого багаторазового повторення та підкріплені практичним досвідом.

Отже, процес формування вокальних компетенцій майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу зводиться до правильної організації дихання, формування м'якої атаки звука, формування виконавської навички сполучення голосних з приголосними, застосування активної артикуляції, співацької постави, формування уявлення про чистоту інтонації.

Висновки і перспективи подальших розвідок напряму. Розкриваючи особливості формування вокальних компетенцій в процесі фахової підготовки на заняттях з постановки голосу ми намагалися оптимізувати процес підготовки студентів мистецького факультету до роботи з учнівськими вокальними колективами, підвищити теоретико-методичний рівень, сценічно-виконавську культуру та рівень професійної майстерності майбутніх вчителів музичного мистецтва. Їх набуття є необхідною складовою фахової підготовки студентів мистецького факультету, спрямоване на вирішення задач, пов'язаних з майбутньою професією студентів, тобто з роботою в загальноосвітній школі та різноманітних позашкільних закладах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективним вбачається дослідження процесу формування вокальних компетенцій студентів на заняттях з постановки голосу в контексті наукових підходів до запровадження інноваційних методів навчання у системі вищої педагогічної освіти з метою підвищення професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, здатних продемонструвати результати своїх творчих пошуків.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Агапонов С.В. Средства дистанционного обучения. Методика, технология, инструментарий / С.В. Агапонов; под ред. З.О. Джалиашвили. – СПб.: БХВ-Петербург, 2003. – 336 с.
2. Ветлугіна Н.О. Музичний розвиток дитини. – М., 1968. – 123 с.

3. Вопросы физиологии пения и вокальной методики. Труды ГМПИ им. Гнесиных. – Вып. 25. – М., 1975. – 168 с.
4. Калюжна О.І., Гайдай Л.В. Формування сценічно-виконавських навичок майбутніх педагогів-музикантів. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» - Додаток 1 до вип. 36, том VII (67) : тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». - К.: Гнозис, 2016. – 534 с.
5. Пляченко Т.М. Методика викладання вокалу: Навчально-методичний посібник для студентів мистецького факультету. – Кіровоград: КДПУ, 2005. – 80 с.
6. Растригіна А.М. Фахові компетенції з хорового диригування як складова професійної компетентності майбутнього педагога-музиканта. Наукові записки / Ред. кол.: В.В. Радул, В.А. Кушнір та ін. – Випуск 140. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – 208 с. – (Серія: Педагогічні науки).
7. Черкасов В.Ф. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх педагогів-музикантів у вищих навчальних закладах мистецького спрямування / В.Ф. Черкасов // Наукові записки / Ред. кол.: В.В. Радул, В.А. Кушнір та ін. – Випуск 139. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – 316 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ткаченко Зоя Олексіївна – концертмейстер кафедри вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання мистецького факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування вокальних компетенцій майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу.

УДК 378.022

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ЛЕКЦІЙНИХ КУРСІВ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анатолій ТУРЧАК, Наталія ТОКАР (Кіровоград)

В статті розглянуто новітні методи викладання лекційних курсів у вищій школі. Окрему увагу в цьому контексті приділено методу проектів та його застосуванню у навчальному процесі. Цей метод дозволяє органічно інтегрувати знання із різних галузей при вирішенні однієї проблеми, дає можливість застосовувати отримані знання на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї.

Ключові слова: лекційний курс, фахова дисципліна, метод проектів, мультимедійні технології, компетентнісний підхід.

Постановка проблеми. Дієвість педагогічних знань вчителя залежить від того наскільки повно і глибоко вони будуть пов'язані з методикою викладання фахових дисциплін у вищій школі. В дійсності методика як частина педагогіки і академічна дисципліна тісно пов'язана з фаховими навчальними курсами, зокрема з дидактикою. Глибока професійна підготовка майбутнього вчителя кожної спеціальності можлива за умови тісного зв'язку методики з педагогікою в цілому, використання її фундаментальних ідей і принципів з врахуванням специфіки викладання фахових дисциплін. Сьогодні у світі поширюються нові характеристики професійних знань: широта, універсальність, гнучкість, еволюційність, перспективність, творчість. Досвід їх проявлення закріплює за вчителем успішність і неповторність власної професійної діяльності, стимулюючи його до нових дидактичних рішень та педагогічних відкриттів. В цілому такий підхід передбачає процес реформування і модернізації національної освітньої системи, її модифікацію і трансформацію: зміни підходів до організації освітнього простору, розширення змістовного наповнення навчальних планів і програм вищої школи, підвищення ефективності і якості професійної підготовки, варіативності і національної загальногуманістичної спрямованості, відповідності європейським і світовим стандартам освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До теоретичного обґрунтування проблеми організації академічного процесу у вищій школі за лекційно-семінарською системою навчання зверталися М. Данилов, Б. Єсинов, Г. Щукіна, Р. Лемберг, М. Скаткін, Є. Голант, І. Огородніков, Н. Москаленко та інші. Згодом ці питання стали предметом наукових досліджень О. Хмури, В. Коби, Г. Бевза, В. Щищука, Ю. Бабанського, М. Махмутова, І. Підласого, К. Лівшица, Л. Терлецького. М. Ярового та ін. Новий компетентнісний підхід, що створює більш сприятливі умови для оволодіння майбутніми вчителями комплексом фахових знань. Умінь та навичок, що визначають їхню потенційну можливість до професійної адаптації і наступної педагогічної діяльності розглядали О. Абдулліна, А. Алексюк, В. Андрущенко, В. Бондар, О. Глузман, В. Гершунський, О. Гура, К. Дурай-Новакова. М. Дьяченко, Л. Кандилович, І. Зязюн, О. Касьян, Л. Кондрашова, В. Краєвський. В. Кузьменко, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткін, В. Кушнір, А. Ліненко, В. Лутай, В. Моляко, І. Підласий, О. пехота, В. Сластьонін, Г. Сухобська, О. Трубіцина, В. Шапар, О. Ярошинська, Т. Яценко та ін.

Метою написання статті є підготовка висококваліфікованого педагога відповідного профілю, конкурентноздатного до сучасного ринку праці, готового до професійного зростання, соціальної і особистісної мобільності. Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього вчителя на сьогодні зміщує